

Adrenaline in de Oud-Vogelschorpolder, de Giervalk *Falco rusticolus* van Zeeuws-Vlaanderen

Gerard Ouweneel

Bij velen, en niet alleen bij falcofielen en twitchers, zal de winter van 2011/12 de dagboeken ingaan als de winter van de Giervalk van Zeeuws-Vlaanderen en het aansluitende gebied in België. Daar werd de vogel op 23 oktober 2011 voor het eerste gesignaleerd bij het dorp De Maagd van Gent, niet ver van Nederland. Filip de Ruwe maakte toen foto's die in de Benelux en daarbuiten tot onrust leidden. Ook bij schrijver, die zelden uitrukt voor soorten die twitchend Nederland in vuur en vlam plegen te zetten. Een Giervalk vermag dat wel. Terecht bleek later, na weergalozes uren in Zeeuws-Vlaanderen.

Die eerste zaterdag na ontdekking was het in Zeeuws-Vlaanderen opmerkelijk druk met vogelaars. In afwachting van de melding dat 'hij was gevonden', dromden ze samen bij de Baarzandsche Kreek, waar een Gestreepte Strandloper en een Grote Grijs Snip het wachten draaglijker maakte. Dat het om de Giervalk ging, viel op te maken uit de vaak te beluisteren vraag: 'is-ie al gemeld?' Neen dus, waarop de vogelaars zelf in het westen van Zeeuws-Vlaanderen en de streek rond de Gentse Maagd op zoek gingen. Landschappelijk was het er een openbaring met bijpassende vogelrijkdom, inclusief Patrijzen en drie Slechtvalken, die evenzoveel maal gemoedsaandoeningen veroorzaakten. Maar het bleven Slechtvalken. Op zo'n kasseiweggetje waarop Belgische wielrenners excelleren, dromden de vogelaars tot het duister bijeen. Het werd die 29 oktober niets meer. Bij de terugrit naar de Hoeksche Waard nam de teleurstelling bij karrevrachten toe: weer een mislukte poging om in dit land een Giervalk te zien. In 1987 ontbrak gelegenheid naar de Eemshaven te gaan, bij de vogel op Schiermonnikoog stond ik een dag te laat achter de Kobbeduinen over de kwelders te turen en het exemplaar van de Dollardkwelders in november 2008 vertoonde zich daar weliswaar alle dagen, behalve op de twee dat wij erheen toerden. Thuisgekomen had de frustratie zodanig toegeslagen dat ik echtgenote Els voorstelde de komende zomer naar IJsland te gaan waar, volgens Janus Verkerk, bij Myvatn van Giervalken te genieten valt vanaf een horecaterras. Els stemde direct in, zij het niet om dat Myvatn-terrasje.

In de dagen nadien kwam www.waarneming.nl vaak op het scherm. *Rusticolus* verbleef afwisselend in België en Nederland, maar was ook dagen uit het nieuws. Collega-vogelaars gingen een paar maal tevergeefs op en neer naar Zeeuws-Vlaanderen. De velen die op 30 december uitrukten, hadden hun dag, met opgetogen verhalen in de waarnemingenrubriek en 's avonds aanstekelijke telefoontjes van vogelaarvrienden die er in de Groote- of Oude Sint Albertpolder onder Sluiskil bij waren geweest. De geest was weer helemaal uit de fles en op 8 januari ging het er opnieuw heen, nu met Hajo. Deze voerde een rijk assortiment aan James Bondachtige communicatieapparatuur

mee, die ons probleemloos naar de Grootte Henricuspolder bij Oostburg leidde, waar de vogel al vroeg in de ochtend was gemeld. Een forse rij auto's in die polder gaf aan waar te zoeken. Maar bij ze aangekomen reden de meeste weg. 'Hij is net foetsie, die kant op, richting De Blikken!' riep een vogelaar, wijzend naar het noorden. Ik smoorde de krachtigste verwensing van onze taalschat en keerde. Even later keken Hajo en ik vanaf de Ringdijk over De Blikken, een van die kreeklandschappen die Zeeuws-Vlaanderen zo fijn maken: veel Kolganzen en Smienten, de obligate Grauwe Ganzen, op een dijkje een Slechtvalk en een Buizerd die net iets had bemachtigd. En dan op een hekpaal, met de rug naar ons toe, een roofvogel die me eerst op het verkeerde been zette. Groot en breed, die rug behoorlijk donkerbruin, maar toch geen Buizerd? 'Pa, dat is hem', siste Hajo. 'Zo zit een Buizerd niet'. De collega-vogelaars die uit toegesnelde auto's dromden, beaamden Hajos oordeel: 'dat is hem...!' Kreten van verrukking. Nadat de vogel de toestromende lieden even zicht had gegund op de koptekening, vloog hij af, snel op hoger niveau komend en heel erg een Giervalk: groot, soeverein, een krachtige vlucht met toch wat stompe vleugels, snel accelererend.

De Giervalk in zit, Autrichepolder bij Westdorpe, 27 februari 2012 (Martin Lok). *First-year Gyrfalcon, Autrichepolder near Westdorpe, 27 February 2012.*

Een valk als deze had ik ruim vier jaar geleden op de Dollardkwelders niet gezien, besepte ik. Dat vereist uitleg. Bij de Dollard-odyssee van 8 november 2008 was onder de tientallen vogelaars achter het Ambonezenbosje op de buitendijk van de Carel Coenraadpolder een discussie ontstaan of de Giervalk zich die dag wel of niet had vertoond. Met drie Slechtvalken, waaronder een knaap van een beest, ook nog een over de kwelder stuwende vrouw Havik en voorts nog een andere forse valk of Havik

die, ver weg, vanaf de kwelders de polder invloog, waren er 's middags een paar verwarrende minuten, waarin menigeen uitriep 'die is het'. Anderen, waaronder ik, twijfelden. De discussies wel-of-niet onder degenen die erbij waren, gaan door tot op de huidige dag en zullen niet ophouden. Maar bij het nakijken van die op 8 januari hoog afvliegende Giervalk, kreeg ik niet het gevoel dat die ver weg de Carel Coenraad binnenvliegende roofvogel ruim vier jaar eerder, de jizz had van deze. Zeker niet.

Tijdens de retourrit naar Maasdam was de stemming gans anders dan twee maanden eerder. Maar de onrust bleef. Hoewel aannemelijk is dat Zeeuwen en Belgen gaan rapporteren over het gedrag, terreingebruik en voedsel van de Giervalk die ruim vier maanden op bezoek was (zie Dhaluin *et al.* 2012), groeide de wens een paar uur het doen en laten van de valk te bekijken.

Oud-Vogelschorpolder

Op 26 februari gaf een haastig in de wegberm gezette rij auto's aan waar in de polder Oud-Vogelschor te zoeken. De valk rustte op een elzenwindscherm rond een boomgaard, vanwaar hij alert uitkeek over open polderland. In de verwachting dat de vogel bij afvliegen die ruimte zou oversteken, stond een eind verder een rij fotografen opgesteld. Door de scope liet de 'Geer' zich schitterend bekijken: groot, onderzijde dicht gestreept, donkerbruine baardstreep, washuid en klauwen lichtgrijs tot blauw. De vogel leek lichter dan twee maanden eerder. Mijn buurman bevestigde dat: 'hij gaat zijn tweede kalenderjaar in. Trouwens', voegde hij eraan toe, 'er wordt verondersteld dat het een wijfje is'. Door maximaal in te zoemen werd ze beeldvullend, waardoor zonder vergelijkende omgevingsmaten de valk qua tekening en kleur wat weg kreeg van een vrouw Smelleken. Ze begon zich te pluimen, een karwei waarmee zeer grondig te werk werd gegaan en de vogel een klein uur bezig was. Toen ze daarbij een van de vleugels strekte, ging er vanuit de lijn door hun telescopen turende vogelaars gesmoorde uitroepen van bijval op. Dat gebeurde ook toen de valk tweemaal een braakbal opkookhalsde. Via www.waarneming.nl viel al te lezen dat als prooi Meerkoet, Patrijs en Fazant waren vastgesteld, en ook was ze waargenomen plukkend aan een Grauwe Gans.

Verder bleef ieder stil, ieder bezig met te registreren en/of de gedachten de vrije loop te laten. De mijne gingen o.a. naar Henk Slijper, de schilder-valkenier, die uitsluitend in verheven termen sprak over de 'Geervalk', door Karel Voous aangeduid als de koninklijke jachtvogel uit het hoge noorden. Henk had hier ook in de Oud-Vogelschor moeten kunnen staan, bedacht ik. Mijn buurman verzuchtte 'het is nu de zeventiende maal dat ik naar ze sta te kijken. Ik krijg geen genoeg van die vogel. Alleen al dat leefgebied, 's winters jagen ze vaak op zee ...! Ze overnachten dan op ijsschotsen, tussen Groenland en IJsland. Moet je eens indenken...!' Jacques de Raad en ik konden die gedachtenvlucht moeiteloos beamen en zo kwamen we op vroegere Giervalken: die van de zuidpunt van Öland en die oude vogel met vier vliegvlugge jongen van de rotspartij in Oost-Siberië langs de oever van de Kolymarivier, lang geleden.

Giervalk op Grauwe Gans, Zeeuws-Vlaanderen, 7 januari 2012 (Pieter Dhaluin). *Gyrfalcon on Greylag Goose, southwestern Netherlands, 7 January 2012.*

Na zich via een krachtig uitgestoten straal te hebben ontlast, vloog de vogel over de boomgaard af, snel en gericht naar een verre hoogspanningsmast, waarvan er rond Sluiskil veel staan. Daar rustte ze even in de driehoekige nok op de top. Daarna verkaste ze naar een dichterbij staande mast. Tijdens die vlucht was er even een conflictje met twee passerende Zwarte Kraaien, waarna ze met wijd gespreide staart naar een hoger niveau cirkelde. 'Net het silhouet van een cirkelende Saker', wisselden wij met elkaar uit. Ik realiseerde mij dat met een geschatte wereldpopulatie van circa 8000-11.000 paren er tegenwoordig meer Giervalken zijn dan Sakers.

Opnieuw rolden met vogelaars afgeladen auto's de Oud-Vogelschor in, ook een Range Rover bemand door Britten, die bekenden speciaal voor de Geer de Noordzee te zijn overgestoken. Ze vielen in de prijzen, want bij het uitstappen kwam de valk vanachter de Martinahoeve weer aan en draaide ze boven de verzamelde vogelaars op aangename hoogte een paar rondjes. Daarna schoot ze laag en snel tussen de rijen bomen door op de scheidingsdijk met de Van-Remoorterepolder, onrust brengend onder tientallen Houtduiven en Kramsvogels. Onder de vogelaars steeg de vreugde ten top. Wat later streek ze neer in de top van een verre hoogspanningsmast, wederom in de driehoekige nok. Dat werd het afscheidsbeeld, een afscheid dat niet meeviel.

Summary

Ouweneel G. 2012. A Gyrfalcon *Falco rusticolus* in Zeeuws-Vlaanderen. *De Takkeling* 20: 155-159.

A first-year Gyrfalcon wintered in the southwestern Netherlands (including neighbouring Belgium) between 23 October 2011 and – at least – 18 March 2012. The bird was seen feeding on Greylag Goose *Anser anser*, Pheasant *Phasianus colchicus*, Partridge *Perdix perdix* and Coot *Fulica atra*.

Literatuur

Dhaluin P., Bekaert L., Vincke S. & Faveyts W. 2012. Waarneming van een Giervalk in Noord-Oost-Vlaanderen. *Natuur.oriolus* 78: 20-23.

Potapov E. & Sale R. 2005. *The Gyrfalcon*. Poyser, Londen.

Voous K.H. & Slijper H.J. 1986. *Roofvogels en Uilen van Europa*. Brill & Backhuys, Leiden.

Adres: Lijster 17, 3299 BT Maasdam, glo@xs4all.nl

Eerstejaars Giervalk in rust, Zeeuws-Vlaanderen, 19 februari 2012 (Gary Bakker). *Resting first-year Gyrfalcon, southwestern Netherlands, 19 February 2012.*